

УДК 332.025.12

**Савченко Н., к.е.н, доц.,
Савченко Р., к.е.н, доц.**

Житомирський національний агроекологічний університет

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ В МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ СУБ'ЄКТАХ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

Не дивлячись на те, що управлінський контроль є однією із ключових функцій управління, вчені рідко наводять характеристику його місця в системі управління. Адже основна їх увага приділена проблемам розробки стратегії, процесам планування та організації господарської діяльності суб'єктів, що становлять суспільний інтерес. Можливо це пов'язано із негативним відношенням до самого поняття контролю. Проте як не парадоксально більшість із поставлених цілей не досягається. І однією із причин цього є той факт, що подальший контроль за реалізацією управлінських рішень менеджерами часто зневажається.

Традиційно в процесі управління використовуються системи управлінського обліку, управління трудовими ресурсами та ін. В управлінському обліку основна увага приділяється застосуванню конкретних інструментів, наприклад таких як бюджетування, дисперсійний аналіз, трансфертне ціноутворення. Управлінський облік еволюційно пов'язаний з питанням, яким чином інформація із системи бухгалтерського обліку може бути використана для підтримки прийняття управлінських рішень. Такий перехід від чистого бухгалтерського обліку до участі в управлінських процесах прийняття рішень сприяло розвитку управлінського контролю.

Існує багато визначень суті управлінського контролю. Від офіційного, який стверджує, що контроль є процесом, за допомогою якого менеджери намагаються впливати на об'єкти всередині підприємства за для досягнення стратегічної мети. До формального визначення, відповідно до якого під контролем розуміється проведення неформальних, особистих процедур перевірки. Саме він вважається особливо корисним, адже може використовувати механізм самоконтролю, а також соціального контролю за для впливу на поведінку співробітників підприємства без необхідності негайної взаємодії із ними. В зв'язку з цим саме непрямому (формальному) контролю в останній час приділяють багато уваги дослідники різних наукових сфер.

Суб'єкти управління вищої ланки можуть делегувати свої повноваження щодо досягнення стратегічних та поточних цілей своїм підлеглим, однак вони повинні розмежувати: які процеси в ході реалізації поставлених цілей можуть бути делеговані, а які необхідно перманентно особисто контролювати. Ні теоретичні дослідження, ні практика не змогли знайти ствердні відповіді на цю відкриту проблему. Отже, існує значний розрив в дослідженнях. Цей розрив в

контексті малих та середніх суб'єктів, що становлять суспільний інтерес є ще більшим, адже управлінському контролю в цих суб'єктах не приділяється майже ніякої уваги. Вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на функціонування малих та середніх підприємств свідчить – наявність системи управлінського контролю є більш важливою ніж власне планування діяльності. Це підкреслює актуальність проведення подальших досліджень в цій сфері. Адже найкращі плани не будуть мати ніякого значення, якщо вони не можуть бути успішно реалізовані.

Оскільки керівники суб'єктів господарювання, як вже зазначалось, не здатні самостійно виконувати всі відповідні дії щодо реалізації механізму досягнення стратегічних цілей, то обов'язки делегуються підлеглим. Проте делегування повноважень майже завжди супроводжується ризиком того, що співробітники не в повній мірі будуть поводитися у відповідності до своїх посадових обов'язків і враховувати особливості конкретної ситуації. Таким чином, вагомою частиною роботи управлінського персоналу безсумнівно має бути застосування контрольних процедур. Це буде гарантувати реалізацію досягнення планових показників і підтверджувати, що професійна діяльність співробітників суб'єктів господарювання відповідає цілям підприємства.

Наслідком ефективного функціонування системи управлінського контролю є те, що співробітники підприємства працюють у відповідності до своїх посадових обов'язків. В цьому сенсі система управлінського контролю забезпечує оптимальний розподіл всіх видів ресурсів підприємства. Ключовими особами в ході виконання системою управлінського контролю своїх функцій є облікові працівники.

Якщо в суб'єкті, що становить суспільний інтерес буде запроваджено ефективну систему управлінського контролю, то ресурси підприємства будуть розподілені раціонально, що поліпшить загальну ефективність його діяльності. Малі та середні суб'єкти господарювання виступають ідеальним об'єктом дослідження, щодо вивчення ефекту від використання формальних процедур управлінського контролю. Адже даний вид підприємств характеризуються відкритими, неформальними зв'язками та робочими стосунками. Також ці підприємства стикаються із наявністю низького рівня трудових, фінансових та матеріальних ресурсів. Низький рівень окремих видів ресурсів, наприклад трудових, призводить до обмеження можливостей використання контрольних процедур. На відміну від малих та середніх підприємств, великим за розміром суб'єктам господарювання притаманні: бюрократична структура, стандартизовані процеси здійснення управління та контролю, високий рівень формалізації їх процедур та ін.

Таким чином, одним із ключових питань необхідності запровадження системи управлінського контролю в малих та середніх за розміром суб'єктів господарювання є те, що це буде сприяти оптимальному використанню наявних дефіцитних ресурсів та дасть можливість успішно конкурувати з великими підприємствами.